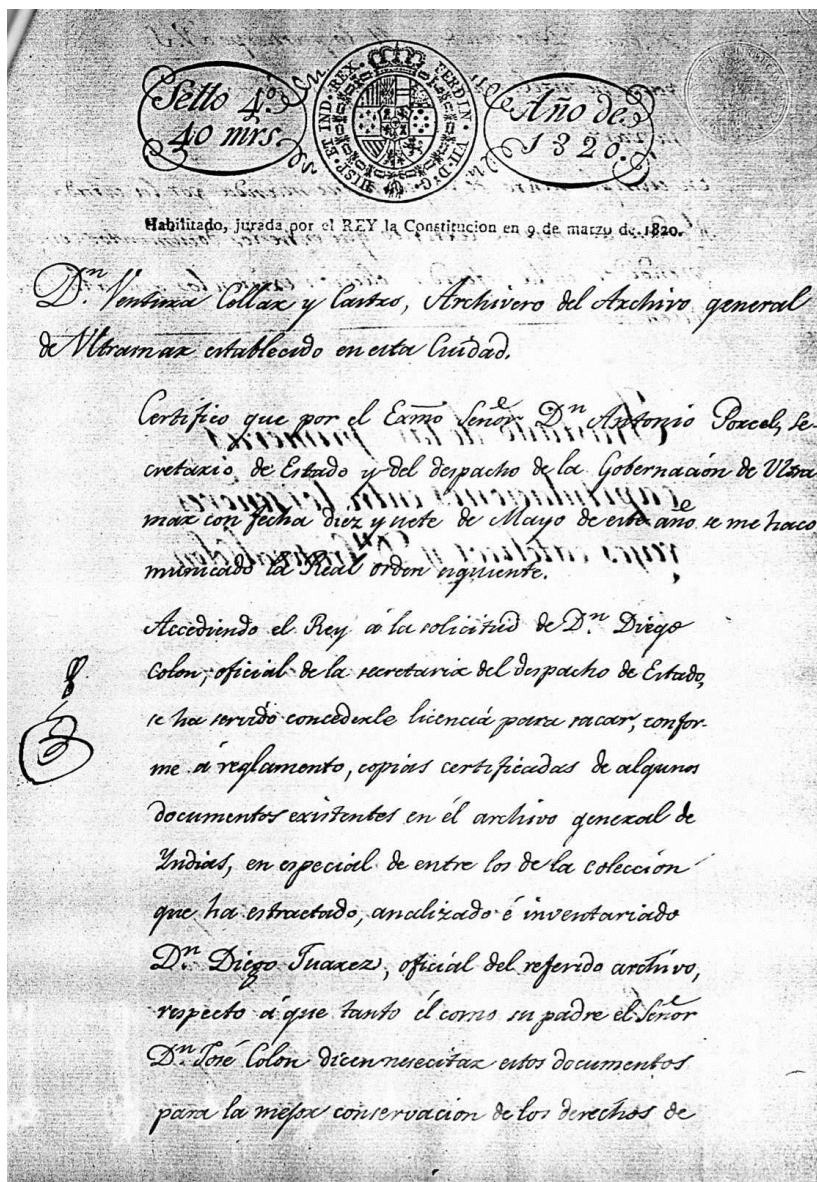




Centre d'Estudis Colombins



Manuscrit 431 de la Universitat de Yale



ÒMNIUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

43

Butlletí del Centre d'Estudis Colombins (www.cecolom.cat)

Any XV / Núm. 43 / maig 2008 / Preu: 3 euros

BUTLLETÍ DEL CENTRE
D'ESTUDIS COLOMBINS

ANY XV Núm. 43, maig 2008

Director: Francesc Albardaner i Llorens

Secretaria de redacció:

Jaume Cañadas

Editor: Òmnium Cultural

Imprimeix: Casa Boada. Carrer Comtal, 26.

08002-Barcelona

Dipòsit Legal: B- 16689/95

Pàgina web: www.cecolom.cat

NOTA

El contingut dels articles és responsabilitat dels autors i no ha de coincidir necessàriament amb els principis que regeixen l'associació.

S'autoritza la reproducció, parcial o total, dels articles publicats en aquest butlletí, sempre que s'hi faci constar la procedència. Agrairíem que se'ns fes arribar un exemplar de les publicacions on els nostres treballs hagin estat reproduïts o esmentats o fins i tot una fotocòpia que identifiqui la publicació i la data d'edició

Tots els nostres Butlletins els podeu consultar a la nostra pàgina web: www.cecolom.cat

Sumari

Editorial

Vida del Centre

Tribuna

- “El descobriment d'Amèrica i la Corona d'Aragó”. Autor: Xavier Mesado Gimeno. Estudis Castellonencs, número 10 (any 2007).

Articles

- **El manuscrit 431 de Yale**
Per Joan Llorens i Samsó
- **“Colón geronés” de Juan Sánchez**
Per Francesc Albardaner i Llorens
- **1927: Replica a Ulloa**
Per Amadeu Buch i Gras
- **Llindars: Bressol de Colom**
Per Sebastià Montsoriu i Genís

Bibliografia

- **1421. L'any en què Xina va descobrir el món.** Autor: Gavin Menzies
Per Francesc Albardaner i Llorens
- **Marins de France au combat: 1200-1610,**
Autor: Contre-Amiral Hubert Granier
Per Llorenç Margarit i Torras

Editorial

Certament per llaurar dreturer cal mirar endavant. I és el que el nostre Centre ha fet al llarg d'aquests dinou anys d'existència. Sense desmentir ni un bri l'aforisme del llaurador que indica vers on ha de mirar per fer bona feina, cal reconèixer que hi ha certs moments en la vida de les persones i de les institucions que el mateix context obliga, fa imprescindible, mirar enrere. I quan ho hem fet, i convido a tots els socis i simpatitzants a fer-ho, veiem que es fan realitat aquelles paraules del poeta sabadellenc, Mn. Camil Geis: “Muntanya amunt ens plau mirar enrere”. No és ara el moment d'anomenar-les, ho farem acuradament d'aquí a uns mesos.

Però la gran tasca que ha desenvolupat el Centre d'Estudis Colombins al llarg dels dinou anys de la seva existència i la manera continuada en que ho ha fet, expandint per tot el món la teoria catalana de Colom, cal atribuir-la als membres de la Junta Directiva, els d'ara i els d'abans, els presents i els, desgraciadament, absents, a la Junta i a tots els socis. Han estat quaranta-tres vegades, amb aquesta, que he escrit l'editorial del Butlletí. Ara que en l'assemblea general de socis del dia 14 d'abril s'elegirà una nova junta directiva i un nou president, li he de cedir l'escrit que encapçala la nostra publicació trimestral.

A tots els socis i simpatitzants el meu agraïment pel seu suport, sovint trasmutat

en la presència als actes organitzats pel Centre. Ens cal perseverar en la línia iniciada l'any 1989, treballant amb el mateix rigor per aconseguir la demostració plena, sense fissures, de la naturalesa catalana del Descobridor.

Joaquim Arenas i Sampera
President

Vida del Centre

Conferències

El dia 26 de març el senyor Onofre Vaquer i Benassar ens va dictar la conferència "Recerques sobre l'origen de Cristòfol Colom" que publicarem en el proper Butlletí.

Assemblea general de socis 2008. Centre d'Estudis Colombins

Renovació de la Junta Directiva del nostre Centre.

L'elecció de la candidatura encapçalada per Francesc Albardaner i l'entrega d'una placa en reconeixement a la seva dil·latada i profitosa tasca al front del Centre a l'anterior president Joaquim Arenas van constituir els dos moments més destacats de l'assemblea de socis del Centre d'Estudis Colombins, que va tenir lloc el 14 d'abril passat, a la Sala d'Actes de la seu nacional d'Òmnium Cultural de Barcelona.

A dos quart de vuit el president sortint, Joaquim Arenas, va obrir la sessió amb un parlament que resumia la vida del Centre des de la seva fundació a l'any 1989 fins el present. Va recordar, especialment, els moments inicials i les persones que possibilitaren donar vida al projecte de constituir una entitat que encapçalés l'estudi de Cristòfor Colom i la seva relació amb Catalunya.

A continuació, el vicepresident, Francesc Albardaner, va presentar la Memòria d'Activitats del Centre. Va valorar positivament les contribucions en les investigacions sobre l'ADN del Descobridor, en els estudis sobre la seva llengua materna, en la

participació en les Jornades sobre Tarragona en l'Època de Cristòfor Colom, en el Simposi Internacional d'Eivissa, i de forma particular en els actes institucionals de commemoració del V Centenari de la mort de l'Almirall i l'homenatge al peu del monument de Barcelona amb la participació de l'Im. Sr. Carles Martí, regidor de la Ciutat Comtal, en representació de l'alcalde. També esmentà el cicle de conferències i la publicació del Butlletí i monogràfics que recullen les novelles aportacions a l'estudi del Navegant. Explicà als socis la projecció nacional i internacional del Centre que aporta la web.

L'assemblea va aprovar la Memòria sense cap vot en contra.

Seguidament, el tresorer, Jordi Marí, va intervenir per analitzar l'estat de comptes corresponents a les temporades 2005, 2006 i 2007, que foren aprovats per l'assemblea sense cap vot en contra.

En el punt de l'ordre del dia que feia referència a la renovació dels membres de la Junta Directiva, l'assemblea va votar la única candidatura presentada i encapçalada per Francesc Albardaner, que fou escollida sense cap vot en contra.

La composició de la nova Junta Directiva és la següent:

Francesc Albardaner i Llorens, **president**
Jordi Marí i Salvadó, **vicepresident**
Ramon Navarro i Sandalinas, **secretari**
Reinald Benet de Caparà i Seguette, **tresorer**
Joaquim Arenas i Sampera, **vocal**
Ernest Vallhonrat i Llurba, **vocal**

Necrològiques

El passat dia 26 de febrer de 2008 va morir a l'hospital Josep Treuta, de Girona, Mossèn Gabriel Roura i Güibes, canonge arxiver de la Catedral de Girona, a l'edat de 75 anys. Volem destacar l'estreta col·laboració que Mossèn Roura va tenir amb el nostre Centre en el I Col·loqui Internacional d'Estudis Colombins de Barcelona així com en el documental sobre Colom de Discovery Channel.

Tribuna

“El descobriment d’Amèrica i la Corona d’Aragó”

Per Xavier Mesado i Gimeno

Estudis Castellonencs. Núm. 10 (any 2007)

En les pàgines 143 a 188 del voluminós llibre “Estudis Castellonencs” (Núm.10, anys 2003-2005) hi ha publicats dos articles del Sr. Xavier Mesado i Gimeno, membre de la Universitat Literària de València amb els següents títols:

“El descobriment d’Amèrica i la Corona d’Aragó” i “El descobriment i la conquesta d’Amèrica a la Crònica de València de Rafael Martí de Viciàna”.

Degut a la extensió d’aquests documents no els podem reproduir íntegrament i només hem seleccionat les conclusions finals del primer article, que vol ser un resum, o un estat de la qüestió, de les diverses teories que postulen un origen català de Cristòfor Colom. En aquests articles no hi hem trobat cap novetat digna de ser destacada, però cal valorar el fet que, poc a poc, el tema de la catalanitat de Colom vagi entrant en els àmbits acadèmics i universitaris dels Països Catalans i que apareguin articles en llibres i publicacions prestigioses. Tot i que considerem que hi han diverses afirmacions de veracitat dubtosa en punts secundaris en el text seleccionat, el valorem per la seva capacitat de síntesi.

A TALL DE CONCLUSIÓ

“En la meua opinió, les úniques tesis que mereixen ser preses en consideració són les tesis genovesa i catalano-mallorquina, ja esmentades deixant de banda totes les demés.

Colón, al llarg de la seua vida, mai va revelar quina era la seua pàtria d’origen, però, tampoc els Reis Catòlics ho van dir mai: o no ho sabien, ho no ho volien dir. Segons Fernando Colón, l’Almirall no va voler donar a conèixer la seua pàtria: “De modo que, cuanto más apto y capacitado

estaba para la gran empresa, tanto menos quiso que su patria y origen fuesen conocidos”, també, ell mateix, diu que desconeix quin va ser el lloc d’origen, i afirma que “Para averiguarlo, al pasar por Cugureo traté de obtener información de dos hermanos apellidados Colombo, que eran los mas ricos del lugar y de quienes se decía que tenían cierto parentesco con él; pero, sobrepasando el menos viejo de ellos los cien años, no pudieron darme noticias de ello”.

L’autor, que en la meua opinió, millor ha tractat el tema de l’origen de Colom, ha estat Ferran Soldevila, qui a la seua Historia de España, al volum III, acerta plenament en destacar quin és el veritable quid de la qüestió:

“Pero quizá lo más inexplicable de los enigmas colombinos es el de la doble personalidad, digámoslo así, que presenta Colón tal como surge de la documentación genovesa por una parte y de sus propias declaraciones, de las de su hijo Fernando y de las del cronista Las Casas por otra. En aquella nos aparece como un lanero de Genova y Savona hasta 1473, y sus contactos con el mar son posteriores a esta fecha y en calidad de viajante de comercio. En ésta nos aparece como un hombre de mar, que navega desde los catorce años “sin salir de ella tiempo que se haya de contar”, según frase del mismo Colón; que llega en sus navegaciones, por lo menos, hasta Islandia; que actúa como corsario al servicio del rey Renato de Anjou. Ante esa doble personalidad, los historiadores no han tenido más remedio que o bien acusar a Colón de mentiroso y falsario, negando la veracidad de muchas de sus afirmaciones; o esforzarse en barajar los datos de unas y otras fuentes para fundirlos en una sola biografía; o lanzarse decididamente a separar los dos personajes y a identificar al descubridor con el navegante y no con el lanero. La primera posición, en la que se han señalado historiadores como Aarón Goodrich y Henry Vignaud, tiene el grave inconveniente de dejar huérfano de verdaderos conocimientos náuticos al navegante que realizó la gesta marítima más extraordinaria de todos los tiempos. La segunda posición, que es en términos

generales, la de autores como HARRISSE y LOLLIS, y es la que se ha coronado brillantemente don ANTONIO BALLESTEROS y BERETTA en su Cristóbal Colón y el descubrimiento de América, no llega a borrar totalmente, sobre todo en cuanto a determinados pasajes, la impresión de que se están barajando dos vidas que nada tienen que ver entre sí. La tercera posición es la de los que se han lanzado a encontrar otros Colombo, Colom o Colón que conviniesen con la figura del navegante. Destacan entre ellos los campeones de las tesis gallegas y catalana: el publicista Celso García de la Riega y el historiador peruano, director que fue de la Biblioteca Nacional de Lima, Luis Ulloa.”

Segons Ferran Soldevila “Todos estos estudios de Luís Ulloa produjeron un gran revuelo en el mundo de la erudición colombina, y aunque muchos de los especialistas quisieron disimularlo en un desprecio de su ciencia y de su obra, acabaron por verse obligados a salir de su actitud y a lanzarse a la publicación de contramonografías, en algunas de las cuales se evitaba, eso sí, cuidadosamente, hacer alusión ni al nombre ni a la obra de Ulloa. Fruto de ese movimiento de reafirmación genovista fué la publicación de la nueva raccolta de documentos genovistas : Citta di Genova, Cristophoro Colombo, Bergamo, 1932.”

Aquestes paraules de Soldevila són d'una claredat total, respecte a les diferents postures dels historiadors. De manera que els defensors de la tesi genovista són: els que acusen Colom de falsari, els qui l'identifiquen amb el “lanero de janua”, o bé, barretxen la vida del llaner amb la del navegant. L'autor genovista més destacat en la actualitat és la historiadora Consuelo Varela. En canvi, els partidaris de identificar el descobridor amb el navegant i no amb el llaner són els defensors de les altres tesis sobre l'origen de Colom, i de entre les quals destaca com la més fonamentada la tesi catalano-mallorquina.

Una altra teoria que pretén encontrar una personalitat per al genial navegant és la d'Alfonso Enseñat de Villalonga, segons el qual Colom va ser un corsari genovès,

anomenat successivament, Pietro Scotto, Pietro Colonne, Pietro Salvago, Pietro Colombo, Cristoforo Colombo, Pedro Colombo, Cristóbal Colombo i Cristóbal Colón. Segons ell, quan es va produir la batalla del cap de Sant Vicent, en agost de 1476 Colón combatia, juntament amb els genovesos, contra els corsaris de Guillaume de Casenove-Coullon, a diferència de l'opinió de Fernando Colón i el pare Las Casas, que diuen el contrari, que Colom era un dels corsaris atacants.

Un altre problema important, a l'hora de trobar una resposta convincent a l'origen de l'Almirall, és el problema de les fonts documentals.

La falta de documents originals respecte de la vida de Colom és absoluta, pràcticament només es coneixen còpies, no tenim els originals: ni de les capitulacions de Santa Fe (sic), ni dels diaris de bord dels quatre viatges, ni de les lletres enviades a Gabriel Sànxis i Lluís de Santàngel, ni del testament de 1502, ni de la institució del mayorazgo del mateix any, ja que han desaparegut. Tot això fa que es desconfie del contingut de les còpies conservades.

És cert que és preferible sempre un document notarial a una crònica o biografia, però en aquest cas, els documents notariaus, només reflecteixen l'existència a Génova i a Savona d'una família anomenada Colombo, (o són vàries), d'artesans de la llana i taverners. Sense que es pugui traure més conseqüències d'aquesta abundant documentació, si més no, excessiva. Ja que aquests documents poc proven; la carta al banc de San Giorgio només prova que Colom volia guardar els seus diners en un lloc segur. Altres documents són del tot falsos, com el codicil militar. Però els documents més importants per afirmar la tesi genovesa, no són precisament documents notariaus, ja que no tenen confirmació de la fe pública dels notaris.

El famós document del Mayorazgo, no passa de ser una simple minuta privada, sense estar validada per la signatura de cap notari, i, per tant, sense tenir fe pública.

Aquest codicil pretenia ser la institució del Mayorazgo feta per Colom el febrer de 1498, quan, sabem tots que Colom la ver fer l'any 1502, segons diu en el seu testament, a més, és un document, que va ser presentat als plets colombins per un litigant italià, anomenat Baltasare Colombo, que el va voler fer passar per autèntic, però que va ser desestimat pel tribunal. Altre document polèmic és l'anomenat Asseretto, que també és una minuta, sense la firma de cap notari escrita en un full solt, i que també va aparèixer "misteriosament" l'any 1904.

En canvi, les fonts literàries: tant la Historia del Almirante, de Fernando Colón, com la Historia de las Indias, del pare Las Casas (o Casaus), són dos fonts de primera mà, ja que l'una està escrita pel fill de l'Almirall, i l'altra per un amic de la família, i tots dos van tindre accés als documents personals de Colom, de manera que el seu contingut és semblant.

El problema que plantegen és que la Historia de l'Almirall, tampoc és l'obra original de Fernando Colón, sinó una traducció feta a l'italià i publicada a Venècia l'any 1571, i que presenta parts clarament interpolades. De la Historia de las Indias del pare Las Casas, en canvi, si que es disposa d'un manuscrit autògraf del mateix autor, en tres volums, acabat l'any 1561, que ara es conserva a la Biblioteca Nacional, amb nº de registre 21, 22 i 23, però que durant anys va estar perdut i va pasar de mà en mà fins que la Biblioteca Nacional el va comprar l'any 1904. D'aquest original el Cronista de Índies, Antonio de Herrera, en va fer una copia l'any 1598-99.

Aquestes dos històries ens apropen molt més a la figura del descobridor que els documents de Génova, a més a més, amb elles tenim la total certesa de que tracten la vida de l'almirall, i no la de cap altre persona, per la qual cosa, creiem que se'ls ha de donar molt més valor i versemblança que a altres fonts, que no sabem del cert, de qui estan parlant.

Per totes aquestes raons ja exposades, pensem que l'origen de l'Almirall de les Índies l'hem de cercar als papers del mateix Colom a les històries, escrites per el seu fill Hernando i pel Pare Las Casas, i en un segon terme en

altres cròniques de l'època. Amb tot això, creiem que la postura historiogràfica més correcta seria cercar: qui és el personatge que s'amaga darrera de la vida del navegant? Qui seria aquest navegant? Segons les obres ja esmentades, sabem que Colom va navegar des dels 14 anys, i ja per sempre va estar en la mar, també sabem : que va ser corsari, que va estar al servei del rei Reiner de Provença, que va navegar amb els seus parents. Guillaume Casanova-Coullon (Colom el Vell), Colom el Jove, que va participar en la batalla del Cap de Sant Vicenç junt els seus parents corsaris, que va navegar al llarg de tota la Mar Mediterrània, i l'Oceà Atlàntic des d'Islàndia fins a Guinea, etc..

Aquesta postura historiogràfica entra perfectament en la tesi catalano-mallorquina, ja que hi ha alguns aspectes de la vida del navegant que ens fan pensar en aquesta possibilitat:

- *Que el seu veritable cognom era Colom.*
- *Que sabia parlar i escriure en català, i que els seus escrits tenen influències d'aquesta llengua.*
- *Que era vassall del Reis Catòlics, però era estranger al regne de Castella.*
- *Que la seva família, en altres temps rica, s'havia dedicat a negocis relatius a la mar.*
- *Que va participar, en novembre del 1472, en la persecució de la galera Fernandina, com a capità de vaixell, sota les ordres del rei Reiner de Provença, contra Joan II de Trastàmara.*
- *Que va haver d'exiliar-se fora de la seua terra.*
- *Que era noble i es va casar amb una noble portuguesa.*

- *Que en el primer viatge a les Índies el va acompanyar, el també corsari, Vicente Yáñez Pinzón.*
- *Que va posar noms catalans a algunes illes descobertes: Spaniola, Ioana, Sanct Joan Batista, Montserrate, etc.*
- *Que al segon viatge, organitzat a Barcelona, va endur-se, com a cap militar, al català Pere Bertran Margarit, i com a llegat papal, a l'aragonès fra Bernat Boïl, i 12 frares del monestir de Montserrat (sic) i al noble tarragoní Miquel Ballester.*
- *Que va morir l'any 1506 al voltant de 70 anys.*

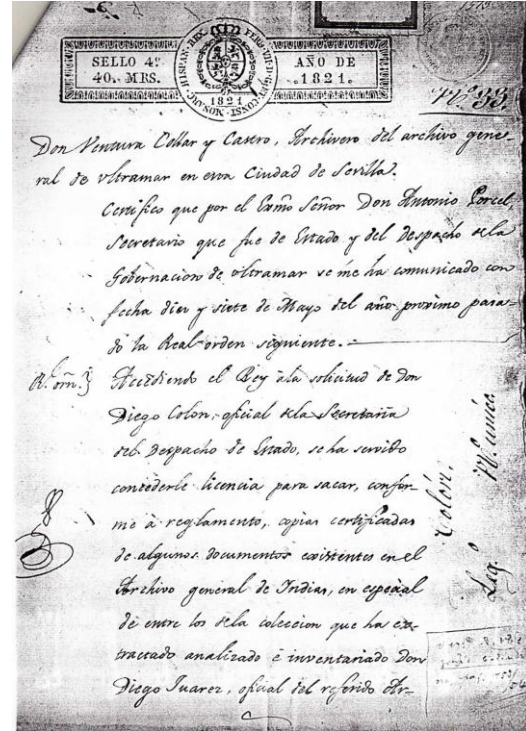
Amb aquestes dades anteriors, identifiquem Cristòfor Colom amb el corsari anomenat Colom que apareix en un avís del 3 d'octubre de 1473: "com un corsari apellat Colom amb VII naus armades és arribat a Alacant, son les dues naus de M botes cascuna, tres de DCC botes cascuna, e dos botaners que vogan com a galeres que han donat cassa a les galeres del Compte de Prades e les han cuidat metre a fons", el corsari Colom, que en 1476 va atacar prop de Valencia (sic) un comboi de quatre naus genoveses quan anaven cap a Anglaterra, i en va cremar tres. Que per la mateixa època, l'any 1477, un altre corsari anomenat, Vicente Yáñez Pinzón i altres dos caravel·les corsàries castellaness feien apressaments per la Mediterrània."

Nota final: Com el lector haurà pogut comprovar, l'autor encara exposa temes relatius a la vida de Colom, que ja fa molt de temps que han estat considerats com inexactes, com el relatiu a l'anada de 12 frares de Montserrat en el seu segon viatge.

Articles

EL MANUSCRIT 431 DE YALE

Per Joan Llorens i Samsó



Al número 121 de Wall Street de New Haven, al costat del Sterling Law Building i dins del campus de la Universitat de Yale, s'hi alça un estrany edifici cúbic, sense finestres, que es la Beinecke Rare Book & Manuscript Library, versió moderna de la biblioteca d'Alexandria. Només entrar-hi podrem contemplar la primera Bíblia de Gutenberg o l'Atlas d'Ocells Americans d'Audubon. Els seus murs guarden 500.000 volums i varis milions de manuscrits. De tota aquesta documentació a nosaltres només ens interessa, ara per ara, un sol document: el manuscrit 431.

L'any 1968 el Sr. Edwin J. Beinecke va comprar aquesta col·lecció de documents, denominat actualment com a MS. 431, a la Libreria del Plata de l'Argentina i en va fer donació a la biblioteca patrocinada per la seva nissaga familiar. Es tracta d'una col·lecció de 54 documents, tots ells redactats en castellà, dels segles XVIII i XIX, i corresponent a la documentació familiar de la família Colón de Larreátegui,

descendents directes de Cristòfor Colom. Ignorem per quina raó aquests documents varen anar a parar a l'Argentina i valorem l'encert del Sr. Beinecke en adquirir aquesta documentació. Els documents estan guardats ara en dues caixes: del 1 al 29 a la primera caixa i del 30 al 54 a la segona caixa.

INTERES DEL MS. 431

Tot el que faci referència a Colom ens interessa i, sempre que hi hagi la possibilitat de consultar documents antics de la seva família, tenim la possibilitat de descobrir algun nou detall de la seva vida, fins ara desconegut.

Els documents del MS. 431 són els típics de caràcter patrimonial relatius a la família Colón de Larreátegui de la segona meitat del segle XVIII i primera meitat del segle XIX. El seu interès és múltiple, ja que, en primer lloc, molts dels documents són d'un període en el que la historiografia colombina encara no havia començat la seva embranzida editorial. En segon lloc, són d'un període històric en que hi va haver un plet per la possessió del Ducat de Veragua. Finalment, també és el període, en el que es va produir el trasllat de les restes de Cristòfor Colom de la Catedral Primada de Santo Domingo a la Catedral de la Havana, a Cuba. De tot això hi han documents, amb molts altres documents de testaments, herències, inventaris de bens, etc. que tenen un interès molt més secundari pels nostres estudis. Passarem a continuació a explicar el contingut d'alguns dels documents que componen aquesta col·lecció.

DOC 8 – MS.431

Aquest document du per títol: “**En vista del Arbol de los Descendientes de D. Cristóbal Colón fundador del Estado de Veragua, etc.**” La data de redacció és la de 8 de Juliol de l'any 1765 i fou redactat a Madrid. Té 31 pàgines i explica de forma molt detallada com es van produir totes les transmissions del títol del Ducat de Veragua entre les diferents branques de la família Colón. Molt interessants són també les anàlisis que fa el seu redactor dels criteris seguits per donar preeminència a un hereu i no a un altre en cada un dels casos i les lleis i tradicions que

recolzaven cada una de les possibles opcions. Com que dins del llinatge Colón hi ha una repetició de persones homònimes que porten noms propis molt repetits com Cristòfor, Diego, Luis, etc. el redactor ha enumerat cada nom amb el seu grau de prevalença en la línia de successió respecte a Cristòfor Colom a qui correspon doncs la denominació Cristòfor N.1. Els seus fills estan classificats com a Diego N. 2 i Hernando N. 3, i els seus germans com a Bartolomé N. 4 i Diego N.5 i així tot seguit.

DOC. 9 - MS. 431

Aquest document du per títol “**Pleyto sobre el Ducado y Mayorazgo de Veragua**”. En realitat es tracta d'una consulta que fa el Sr. Diego Colón de Larreátegui i Sierra al llicenciat Sebastian Campos en el supòsit de que morís el Sr. Don Pedro Colón de Larreátegui, sense fills legítims. L'informe final del llicenciat Campos es de data de 28 de febrer de l'any 1831 i fou fet a Madrid. No entrarem a explicar els diferents punts de vista legals que es podien aplicar en aquest cas i que fan referència a la agnació natural i rigorosa, regular o de nuda i simple masculinitat, si no que copiarem un apartat que ens sembla interessant d'aquest informe final.

“La idea de regularidad anunciada ya por Doña Maria y por Doña Felipa, N.19 y N.20, fué desenvuelta y llevada mas adelante por Doña Francisca N.22, la que en su apoyo dijo de nulidad contra las diversas disposiciones testamentarias o fundaciones del Gran Almirante y descubridor N. 1, alegando que su llamado testamento del año de 1497 sobre los vicios substanciales de que adolecía se hallaba anulado por la nota que a su final puso después el testador en que expresaba que no valiese y si otra escritura que habia hecho en 1502 en el Monasterio de las Cuebas de Sevilla y tenia Fray. D. Gaspar = que esta escritura de 1502 jamas habia parecido ni quedado la menor noticia ni memoria de su contenido = y que el testamento o codicillo que suena otorgado en Valladolid en 1506 por ante el escribano Hinojedo carecía de un sin numero de formalidades y requisitos esenciales, que especificó muy por menor, y cuya falta hacia dudar de su autenticidad,

reduciéndole en todo evento a la mas completa y ostensible nulidad.”

Aquesta postura de Doña Francisca Colón en el primer gran plet del “Mayorazgo” del segle XVI, de rebutjar per nul·les totes les disposicions testamentàries de Colom, era per tal de que s’apliqués la legislació general de Castella, denominada regular, que anul·lava totes les disposicions de nuda masculinitat que es desprenien dels textos rebutjats per ella. El que ens interessa, un cop més, és veure com el testament de 1502 era el que hagués tingut plena validesa a efectes legals si hagués aparegut, i que d’això n’eren plenament conscients tant en el segle XVI com en el XIX les diverses branques familiars descendents de Cristòfor Colom.

DOC. 33 – MS. 431

Aquest document du el següent títol: **“Copia de las primeras capitulaciones entre los Reyes Católicos y D. Cristoval Colón. Trata de las capitulaciones que hizo D. Cristobal Colon en diez y siete de Abril de mil quatrocientos noventa y dos con los Reyes Católicos.”** Es tracta per tant d’una còpia o trasllat de les Capitulacions de Santa Fe que es guardaven en el Arxiu General del Ministeri d’Ultramar de l’època. El document és de data de primer de juliol de 1820 i fou fet a Sevilla per Don Ventura Collán y Castro, arxiver de l’Arxiu General d’Ultramar. Aquest trasllat fou fet a sol·licitud de Don Diego Colón, oficial de la secretaria del despatx de l’estat per autorització reial.

Copiem a continuació l’inici del trasllat respectant la ortografia del document :
“Traslado de las primeras capitulaciones entre los señores reyes catolicos y Dn. Cristoval Colon.

Capitulaciones que hizo Don Cristoval Colon en diez y siete de Abril de mil quatrocientos noventa y dos con los señores reyes Catolicos en la ciudad de Granada antes que fuere a descubrir, son las siguientes.

Dn. Fernando y D^a Isabel &. Vimos unos capitulos firmados de nuestros nombres y sellados con nuestro sello fechos en esta guisa.

Las cosas suplicadas que vuestras altezas dan é otorgan á Dn, Cristoval Colon en alguna satisfacion **de lo que ha descubierto en las mares** , é del viage qua agora con el ayuda de Dios ha de facer por ellas en servicio de vuestras altezas son las que se siguen.

Primeramente que vuestras altezas como señores que son de las dichas mares oceanas hacen donde agora al dicho Dn. Cristoval Colon su almirante en todas aquellas islas y tierras firmes que por su mano, ó industria se descubriaran, ó ganaran.....”

Com es pot comprovar el trasllat és exacte a l’original i cal destacar el fet de que aquesta còpia diu exactament “de lo **que ha descubierto** en las mares” en una època quan Fernández de Navarrete es va prendre la llicència de modificar aquesta expressió per transformar-la en “lo que va a descubrir en” i que ha comportat una sèrie inacabable de discussions i errors en aquest punt a favor i en contra d’una suposada pre-descoberta.

DOC. 45 – MS.431

Aquest document du per títol : **“Copia manuscrita de una cedula de los Reyes Catolicos, y de una breve y curioso estrato de la venida y estada en estos Reinos de Cristoval Colon.”**

Es tracta d’un altre trasllat de dos documents, fets a Sevilla el set de juliol de l’any 1820 per Don Ventura Collan y Castro, arxiver de l’Arxiu General d’Ultramar. Començarem copiant l’inici del document, ja que dona pistes de l’arxiu del que es varen copiar aquests documents:

“Certifico que por el Excmo. Señor Don Antonio Porcel, Secretario de Estado y del despacho de la Gobernación de Ultramar con fecha diez y siete de Mayo de este año (1820) se me ha comunicado la real orden siguiente:

Accediendo el Rey a la solicitud de Don Diego Colón, oficial de la secretaria del despacho de Estado se ha servido concederle licencia para sacar, conforme a reglamento, copias certificadas de algunos

documentos existentes en el archivo general de indias, en especial de entre los de la colección que ha extractado, analizado e inventariado Don Diego Juarez; oficial del referido archivo, respecto a que tanto él como su padre el Señor Don José Colón discen necesitar estos documentos para la mejor conservación de los derechos de su casa. De orden de S.M. lo participo a V.S. para su inteligencia y cumplimiento por su parte.”

El primer document copiat és una cèdula de Ferran el Catòlic dirigida al “Comendador Mayor de la Orden de Alcántara mi gobernador de las islas e tierra firme del mar océano”, datat a la vila de Villafranca el 2 de juny de 1506, pocs dies després de la mort de Colom i diu així:

“Ya sabeis como por otra mi cedula vos he mandado que hicieredes acudir libremente a Don Cristoval Colon almirante de las dichas Yndias con todo el oro y otras cosas que le pertenecen en las dichas Yndias para que libremente pudiese disponer dello a toda su voluntad segun mas largamente en la provisión que sobre ello mande dar se contiene, é **ahora el dicho almirante es fallecido**, y por parte de Don Diego Colón su hijo é sucesor en el dicho almirantazgo me es suplicado que asi como heredero y sucesor de dicho almirante su padre, le mandase acudir con el oro y otras cosas que le perteneció por virtud del dicho almirantazgo ó como la nuestra merced fuese, é yo tubelo por bien. Porende yo vos mando que acudades y fagades acudir al dicho Dn. Diego Colon almirante de las dichas Yndias, ó a quien su poder oviere con todo el oro e otras cosas pertenecientes al dicho almirante su padre fasta aquí ó con lo que aqui adelante le perteneciere para que él pueda facer o disponer de todo ello lo que quisiere ó por bien tuviere, y no faga des ende al. Fecho en la villa de Villafranca á dos dias del mes de Junio de Mil quinientos y seis años = Yo el Rey 0 Por mandado de su alteza = Gaspar de Garces.”

Com es pot veure va trigar ben poc Diego Colón a reclamar l’or i totes les altres rendes que li pertanyien al seu pare i en endavant a ell mateix. L’escrit deixa entreveure, però que no se li havien abonat a Colom moltes

rendes passades i que fins hi tot no n’hi havia, potser, cap de pendent.

El segon document guardat conjuntament amb l’anterior és una deliciosa biografia de Cristòfor Colom, que posarà els pels de punta a més d’un lector, ja que fa unes asseveracions ben diferents de la ortodoxia oficial. Al ser curt, el copiem íntegrament i diu així, tot respectant l’ortografia :

“Cristoval Colon natural de Cugureo o de Nervi aldea de Genova, descendiente de los Pelestres de Plasencia. fue marinero en furca, despues maestro de Cartas de marear; vino a Portugal, casó allí ó en la isla de la Madera: vino á su casa un maestre de una Caravela que havia descubierto las Yndias, y murió alli en ella: de la escritura tuvo Colon noticia de las Yndias, trató el descubrimiento dellas con el Rey Enrico de Ynglaterra, á donde embio a su hermano Bartolome Colon, y despues con el Rey Dn. Alonso V de Portugal, y no siendo admitido, tratolo en Palos con Martín Alonso Pinzon y fray Peces de Marchena Francisco en el monasterio de trabid á que le animo lo tratase con Dn. Enrique de Guzman Duque de Medinasidonia y con Dn. Luis de la Cerda Duque de Medinaceli, no lo admitieron, escribió fray Juan a fray Hernando de Talavera Consejero de la Reyna, entró Colon en la Corte año de mil quatrocientos ochenta y seis, no fue oido sino de Alonso de Quintanilla Contador Mayor, y despues por medio del Cardenal Dn. Pedro Gonzalez fue oido de los Reyes; consertaron con el que fuese á descubrir sin perjuicio del Rey de Portugal y llebase la decena parte de lo que ganase; hizose el asiento en Santa fé y el privilegio en Granada en treinta de Abril de mil quatrocientos noventa y dos. Luis de Santo Angel Escribano de rentas puesto para este efecto diez y seis mil ducados. Partió de Palos en tres caravelas llevando por Pilotos dellas á tres hermanos Pinzones y á Bartolomé Colon Viernes, tres de Agosto de mil quatrocientos noventa y dos. Pasó por la Gomera, descubrió tierra de Guanaana, una de las islas Lucayas en onze de Octubre de mil quatrocientos noventa y dos, de alli fueron a Barucoa puerto de Cuba, bolvieron á Hati, desembarcó en Puerto real, tomó amistad con Guacanagari

Cacique rescato, hizo un Castillo, dejó en el treinta y ocho Españoles, por Capitan á Rodrigo de Arun Cordoves: bolvio a palos en cinquenta dias; llevo á Barcelona do estavan los Reyes á tres de Abril de mil quatrocientos noventa y tres. Confirmaron los Reyes á Colon la decena parte, hicieronle almirante, á su hermano Adelantado, dieronle armas, hizolo sentar á Rodrigo de Triani el primero marnero que dijo tierra, no le hizo merced, fuese a berveria y Renegó, el papa Alexandro VI hizo donación á los Reyes de castilla de las Yndias.”

Després de la lectura d'aquesta resumida biografia de Colom plena de despropòsits, ens queda palès que, o bé a l'any 1820 la historiografia colombina era molt poc elaborada o és que havien donat trasllat a un document específic per unes raons que ara ignorem. Nosaltres considerem aquest document un autèntic galimaties, que sembla fet per descobrir en ell els nombrosos errors que hi apareixen. Al nostre entendre resta com a un document curiós i prou, que demostra però, la gran ignorància que hi havia al voltant de Colom i del descobriment d'Amèrica a principis del segle XIX.

DOC. 46 – MS. 431

El títol d'aquest document és molt llarg i diu així:

“Apuntamiento para el pleyto que sigue en el Real y Supremo Consejo de las Indias **Don Mariano Colon y Larreategui**, hijo del Sr. Dn. Pedro n. 43; con Dn. Jacobo Estuard Colón de Portugal n. 46: Dn. Pasqual Benito Belbis de Montcada y Colón, Marques de Belgida, descendiente de Dn. Franco. Colón Num. 37: El Marques de Sn. Leonardo y Consortes; sobre la sucesion en propiedad del Ducado de Veragua y Almirantazgo de las Indias sus unidos y agregados”.

Aquest document porta la data de 23 de Juny de l'any 1781 i és la repetició i complement perfecte de la informació del document N.8. Gràcies a aquests dos documents, queda explicada tota la història de la successió en el títol del Ducat de Veragua. D'aquesta manera podem comprovar els continus plets que hi va haver degut a que diversos ducs varen morir sense descendència directe i com el títol va passar per diverses branques dels descendents

de Colom. El tema constant dels plets era el fet de si el títol havia de recaure per força en un home, o podia recaure en una dona. Si el testament de 1502 no hagués faltat, segurament no hi haguessin hagut totes aquestes complicacions, però, durant el primer plet iniciat a finals del segle XVI, tots els pledejants semblaven interessats en ocultar-lo. I, pel que sembla, a la Corona també! Això ens fa pensar, que en el testament de 1502 hi havia algunes clàusules o voluntats que els perjudicaven a tots per igual i que haguessin donat la herència a algunes persones vives en aquell moment alienes als descendents directes de Colom. No comentarem més documents, tot i que volem destacar el fet de que el Doc. 2 –MS.431 du per títol “Enterado de que yacen en la Catedral de esta Ciudad (La Habana) los restos del celebre Altt. Cristobal Colon descubridor de este nuevo mundo, y primer instrumento de que Dios se valio,etc. – Trata la traslación de las cenizas de C. Colon a la Isla de Cuba, la solicita el Gral en jefe de la escuadra, a su Majestad. “ Porta data de 1820.

L'autor d'aquest article disposa del microfilm de tots els documents d'aquest Manuscrit 431 de la Universitat de Yale i totes aquelles persones interessades en saber la relació exhaustiva dels 54 documents ho poden fer directament a la web següent de Yale:

webtext.library.yale.edu/beinflat/pre1600.MS431.htm.

Si hi ha algun consoci interessat en tenir còpia d'algun d'aquests documents només cal que ho sol·liciti a la secretaria del nostre Centre d'Estudis Colombins.

DOC. 46 – MS.431 : Reproducció de les dues primeres pàgines d'aquest document o informe de l'any 1781, en les que es fa un resum dels punts principals que han de guiar els criteris a aplicar en la prevalença dels drets per heretar el títol del Ducat de Veragua. Com es pot apreciar, es fa una relació completa de les clàusules que consten en els testaments de 1497 i en el de l'any 1506. El text s'inicia amb aquest paràgraf: " En este pleyto hay que tener presente el Testamento y Cobdiculo del Almirante: el primero de 1497 y el segundo hecho en Valladolid el año de 1506, pues aunque parece hizo otra disposición en el año de 1502, esta no ha parecido, ni se encuentra que hizo otra disposición en el año de 1502, esta no ha parecido, ni se encuentra"

Presupuestos.

1.^o

En este Pleyto hay que tener presentes el Testamento, y Cobdiculo del Almirante: El primero de 1497, y el Segundo hecho en Valladolid el año de 1506, pues aunque parece hizo otra disposición en el año de 1502, esta no ha parecido, ni se encuentra.

Las clausulas que hacen para este Pleyto son las siguientes.

Clausulas del Testamento del año de 1497.

- 1.^o Primamente, que haya de suceder a mi D.^o Diego mi hijo.
- 2.^o Si de él dispuiere nro. Señor antes que el hoviere hijo, que entó succeda D. Fernando mi hijo.
- 3.^o Si de él dispuiere nro. Señor sin que hoviere hijo, ó yo hoviere otro hijo, que succeda D.^o Bartholomé mi hermano, y de donde su hijo mayor.
- 4.^o Si de él dispuiere nro. Señor sin heredero, que succeda D.^o Diego mi hermano, siendo Casado, ó para poder Casar. Que succeda a él su hijo mayor, y así de grado en grado perpetuamente para siempre jamás, comenzando en D.^o Diego mi hijo, y succediendo sus hijos de uno en otro perpetuamente: ó falleciendo el hijo suyo, que succeda D.^o Fernando mi hijo, como dicho es, y así su hijo prosiga de hijo en hijo, para siempre él, y los sobredichos D.^o Bartholomé, si á él llegare, y á D.^o Diego mi hermano.
- 5.^o Si a nro. Señor pluguiere que despues de haver pasado algun tiempo este e Mayorazgo en uno de los dichos sucesores, y si me se aparecieren herederos legitimos,

Nota

Por esta clausula q. no se levo en el Codicilo, todos los que han pretendido tener dno. y 6.º lo rigado en este Pleyto se han llamado con el apellido de Colon en primera lugar. Asi lo han echo q. han lo rigado, y comta de la nuda inspeccion del Arbol. Por esto d.º Mariano Colon, y sus ascend.º se han llamado con el apellido de Colon, q. han vado por espacio de Siglo, y medio, en lo qual hace mucho abito el Duq. de Beuvix, pero siendo los apellidos arbitrarios se le podian dar muchos exemplares de haver vado las familias de los texacos, y de los quantos apellidos, aun no haviendo tan legitima raxon, ni la prescripcion q. aqui se nota por el transcurso del tiempo. Pero esto le vera indi ferente al d.º Ma. 6.º nino, q. no necesita el apellido de la Casa del Almirante para ilustrarse.

haya el dicho Mayorazgo, y le suceda, y herede el Parion te mas llegado a la persona que heredado le tenia, en cuyo poder prescribit, siendo hombre legitimo, y se llame, y se haya siempre de sus Padres, y antecesores llamado de las de Colon.

El qual Mayorazgo en ninguna manera lo herede muger ninguna, salvo si aqui, ni en otro cabo del mundo se fallase hombre de mi linage verdadero que se hoviese llamado, o se llamasse el, y sus antecesores de Colon. Si esto acaeciere, lo que Dios no quiera, que en tal caso lo haya la muger mas llegada en dudo y en dangre legitima a la persona que asi havia lo rigado el dicho Mayorazgo.

Clausulas del Codicilo
del año de 1506.

1.º Yo constitui a mi caro hijo D.º Diego por mi heredero de todos mi bienes, e oficios que tengo de suyo, y heredad, de que fice en el Mayorazgo.

2.º E non haviendo el hijo heredero varon, que herede D.º fernando mi hijo por la misma guisa.

3.º E non haviendo el hijo heredero varon, que herede D.º Bartholome, mi hermano por la misma guisa.

4.º Y por la misma guisa, sino huviere hijo heredero varon, que herede otro mi hermano.

5.º Que se entienda assi de uno a otro el pariente mas llegado a mi linea, y esto sea para siempre.

6.º E non herede muger, salvo sino faltase no se fallax nombre

7.º Si esto acaeciere, sea la muger mas llegada a mi linea.

Presupuesto 2.º
acerca de los Pleytos antiguos en el juicio posesorio

Hasta D.º Luis n.º 9.º fue indubitada la sucesion

“COLÓN GERONÉS”, DE JUAN SÁNCHEZ

Per Francesc Albardaner i Llorens

En els arxius del Centre d'Estudis Colombins hi ha un treball mecanoscrit procedent de l'arxiu del Sr. Jaume Colomer i Montset, que sempre ha merescut la nostra atenció i que ens ha provocat, alhora, una gran sorpresa. Es tracta d'un assaig històric sobre Colom escrit pel Sr. **Juan Sánchez Sánchez** de Múrcia l'any 1941, o abans, i que fou presentat al “Consejo Superior de Investigaciones Científicas” per optar al premi anual “Francisco Franco” de l'any 1941. Junt a aquest treball original hi ha una carta manuscrita del Sr. Sánchez dirigida al Sr. Jaume Colomer, en la que li exposa que la seva obra no va ser premiada, que va demanar la seva devolució i que li enviava l'original per saber la seva opinió sobre el seu treball.

La nostra sorpresa davant d'aquest treball ja comença al llegir el seu títol que no és altre que aquest: **“Colón nació en Gerona el 10 de mayo de 1431 y su verdadero nombre era Domingo Colon Pau”**. El primer que sorprèn és la total precisió en que l'autor fixa la data del naixement de Colom i, per reblar el clau, impressiona també el fet de que esmenti el seu suposat nom complet i, per tant, considerem, lògicament, que l'autor ha trobat una documentació que li permet de fer aquesta rotunda afirmació. Les coses no són ben bé així al llarg de les vint i una pàgines que conformen aquest estudi.

En el pròleg del seu treball el Sr. Sánchez ens exposa el que podrem llegir a continuació: “Demostraremos, pues, que Cristóforo Colombo, natural de los contornos de Génova, de oficio tejedor, existió realmente; que Cristóbal Colón, natural de Gerona, marino desde muy joven, hombre de férrea voluntad, hondo fervor religioso, vastísima cultura, gran ingenio y altos pensamientos, existió realmente también; que ambos fueron de la misma época, siendo el segundo unos veinte años mayor que el primero; que el de Gerona pertenecía, por via materna, a la ilustre familia de los Pau y Margarit, en la que hubo preladados, almirantes y

cosmógrafos; que nació el diez de mayo de mil cuatrocientos treinta y uno, en jueves, fiesta de la Ascensión; que fué bautizado al tercer dia de su nacimiento, en sábado, festividad de Santo Domingo; que se llamó Domingo Colón Pau y fué el verdadero descubridor del Nuevo Mundo.”

COLOM I GIRONA

Si no estem equivocats, no hi ha cap menció a la ciutat de Girona en els escrits atribuïts a Cristòfor Colom, mentre sí que hi han cites a València o Tortosa, a tall d'exemple. Tampoc tenim cap constància de l'existència d'una família Colom a Girona a tot el llarg del segle XV, quan, en canvi, en podríem citar alguna a Vilabertran, Castelló d'Empúries, Torroella de Montgrí o a Perpinyà. Cap dels companys i coneguts de Colom eren de la ciutat de Girona (amb una possible excepció del doctor Guillem Coma), mentre que podem citar a Pere Bertran i Margarit de Castell d'Empordà o a Jaume Ferrer de Blanes. Cap autor abans dels nostres dies havia relacionat Colom amb Girona, mentre que hi han diverses cites que suggereixen una possible relació de Colom amb Salses i els comtats del Roselló i de la Cerdanya.

La nostra sorpresa al llegir el títol del treball en estudi va ser molt gran, ja que no podem arribar a comprendre com un senyor de Múrcia, per molt erudit que fos de la figura de Colom, va poder arribar a lligar aquest personatge amb les famílies Margarit i Pau de Girona, sense haver descobert cap document, ni un de sol, (com veurem més endavant) que li permetés fonamentar la seva hipòtesis i que ell eleva a teoria demostrada. No creiem en revelacions divines, però ens va sorprendre molt aquesta elecció a l'atzar de les famílies gironines Pau i Margarit com a bressol del gran almirall, ja que nosaltres mateixos varem estar treballant en una hipòtesis de treball similar, però en base, això sí, a documents relatius a un Joan Colom, fill bord del canonge de Girona i ardiaca de la Selva Francesc Colom i Bertran. El nostre treball va quedar bloquejat al no trobar-hi cap continuïtat documental als Arxius Secrets Vaticans i dorm el somni dels justos fins a una propera troballa documental que

ens permeti reprendre'l. Passem, doncs, a intentar esbrinar quins varen ser els fils conductors que portaren al Sr. Juan Sánchez Sánchez de Múrcia a pensar que Colom era de Girona.

Com també era d'esperar, l'autor es fixa en el fet de que els topònims moderns i castellans Gerona i Genova es poden confondre fàcilment i permeten també la seva alteració amb molts pocs retocs d'un suposat text manuscrit. La mateixa deducció fa l'autor de "geronés" i "genovés" tot afirmant que les lletres "r" i "n" es poden confondre amb la mateixa facilitat que una "n" amb una "v" en un text manuscrit. No diu res l'autor de les diferències que podem trobar en les versions llatines de "Gerunda" i "Iannua" o "Gennua" !

CRISTÓBAL COLÓN I CRISTOFORO COLOMBO

L'autor intenta demostrar que el Cristoforo Colombo genovès era una persona ben diferent de la del descobridor del nou món i tot fent sumes i restes sobre dates referides per diferents cronistes arriba a diverses conclusions, que impossibiliten que el Cristoforo Colombo, que va viure a Gènova fins l'any 1473, hagi pogut ser el descobridor del Nou Món. El Sr. Juan Sánchez afirma, com a cosa comprovada, que Colom ja navegava al servei de René d'Anjou de Provença l'any **1459 (sic)** i que la seva arribada a Portugal fou a l'any 1469. No cal dir que l'autor no aporta cap documentació per demostrar aquestes afirmacions, temeràries al nostre entendre.

COLÓN ESPAÑOL

Només per la data en que fou redactat aquest assaig, així com el tipus de premi al que es va presentar, ja ens podem imaginar que l'objectiu principal era de fer "español" a Colom, passant per alt les moltes incongruències històriques que aquesta adjectivització pugui comportar. El que ens sobta és de que l'autor inclogui un paràgraf, entre molts altres paràgrafs que, a parer seu, demostren de forma fefaent que Colom era espanyol de soca-rel, tot i que relaciona fortament Colom amb la Provença, tot dient:

"En la obra "ARMORIAL GENERAL DE LA FRANCE" DE Charles d'Hesier (Provença, Digne, 1696) se dice que Jean y Joseph Colomb, provenzales, pretenden ser descendientes de Cristóbal Colón" i més endavant afegeix que "quizás esos hijos serian el fruto de algunos amores que habría tenido el Almirante en la Provenza, y acaso los referidos Jean y Joseph Colomb, serían descendientes de Colón por el motivo indicado."

Aprofitem aquesta cita provençal per insistir, una vegada més, en que cal trobar documents probatoris fefaents del servei de Colom amb René d'Anjou, comte de Provença. Al nostre entendre, el coneixement personal de Colom de molts alts personatges genovesos es podria justificar i entendre per una convivència de Colom amb aquests genovesos que eren a Provença tot fugint o bé expulsats per la facció contrària governant a Gènova. Colom, va viure mai amb una certa continuïtat a Provença? Aquesta podria ser la clau que ens expliqués la vera naturalesa de Colom.

COLOM I CATALUNYA

El Sr. Juan Sánchez, per tal de començar a embastar la catalanitat de Colom escriu un capítol que du com a títol "Hondos afectos de Colón y de sus hijos Diego y Fernando hacia la tierra catalana". Quins foren doncs els actes relatats que indiquen un afecte dels membres de la família Colom cap a Catalunya? Segons l'autor foren els següents:

Cristòfor Colom:

Els Reis Catòlics, en carta datada a 5 de setembre de l'any 1493 (Arxiu d'Índies, Patronato I-I-2/9) varen dir a Fra Bernat Boïl que : "sabiendo el placer que habrá en conocer el estado en que está lo del Rosellón en que tanto trabajó, se lo comunicamos por las cartas que enviamos al Almirante D. Cristóbal Colón y a D. Juan de Fonseca, téngalas por suyas" I tot parlant del suposat lul·lisme de Boïl en base a la seva correspondència amb Arnau Descós, l'autor hi afegeix: "lulista era también el cardenal D. Juan de Margarit y Pau, nombrado obispo de Gerona en 1461,

supuesto primo hermano de Cristóbal Colón; y lulista era Colón, como sus parientes y amigos”.

Diego Colón, fill de l'almirall:

En el codicil·li de Diego Colón, segon Almirall de les Indies (2 de setembre de 1520, Santa Maria de Barrameda ; Biblioteca Nacional de Madrid; G 7, núm. 17) en la seva clàusula novena diu : “Item mando que en la cruz de palo que está en el cerro de la Concepción que el almirante mi señor allí mandó poner ques casi sobre el monesterio de los frayles de S. Francisco, que se haga una cubierta o tabernáculo sobre cuatro pilares de piedra y texado a manera de los humilladeros de Montserrate y cerrada con su verja de palo y su cerradura y puerta.” Aquesta cita demostra que el Sr. Juan Sánchez havia fet una important tasca de recerca de documentació relativa a Colom a diferents arxius i biblioteques espanyoles.

Fernando Colón, fill de l'almirall:

L'autor justifica un gran afecte de Ferran Colom a, segons ell, la terra i llengua materna del seu pare pel sol fet de que Ferran hagués comprat a Barcelona l'any 1536 un llibre intitulat “Llibre de les Concordances” del poeta català Jaume March i que actualment es troba dipositat a la Biblioteca Colombina

En un altre apartat que l'autor intitula : “Argumentos que inducen a pensar en la naturaleza gerundense de Cristóbal Colón”, destaca el coneixement o amiatat entre Colom i Jaume Ferrer de Blanes de qui diu que **va escriure una carta a Colom des de Burgos amb data de 5 d'agost del 1495 que estava redactada en català.** Juan Sánchez destaca la importància d'aquest fet ja que ens detalla que quan Ferrer de Blanes escrivia al Cardenal Mendoza ho feia, naturalment, en llengua castellana. Tot i que l'autor dona moltes vegades les referències dels documents que cita, en aquest cas no ho fa i ens deixa orfes de la seva font de informació.

Per reafirmar la seva teoria de ser Colom originari de Girona parla de la seva amiatat amb Johan de Coloma, Lluís de Santangel i , sobretot, amb Pere de Margarit, sense que arribem a copsar la relació dels dos primers personatges amb Girona.

Tampoc entenem la referència que fa Juan Sánchez en relació a Colom al citar uns viatges de Frederic Mistral a Montserrat i La Bisbal, l'any 1868, en la que considera que pel fet d'haver visitat Montserrat i La Bisbal Mistral havia anat “al santo lugar cuyos nombres duplicó Colón en el Nuevo Mundo y el de la casa solariega de su ilustre familia.” Un cop l'autor ja ha declarat que la família, per part materna, de Colom era originària de La Bisbal, sense, però haver aportat cap prova fefaent, ja entra directament a parlar dels seus parents gironins començant amb Bernat de Pau, bisbe de Girona, que fou oncle de Joan de Margarit i Pau, i que la mare d'aquest darrer fou germana del primer. Més endavant torna a afirmar l'autor que el bisbe Bernat de Pau era suposadament oncle de Cristòfor i, per tant, la mare de Colom seria germana del bisbe i germana de la mare del cardenal Joan de Margarit.

OTROS SUPUESTOS PARIENTES DE CRISTÓBAL COLÓN

També ens ha resultat força curiós que l'autor Sr. Juan Sánchez es fixés en Jeroni Pau, canonge de la catedral de Barcelona i, per tant, company del canonge Francesc Colom i Bertran, ja que nosaltres havíem observat la curiosa circumstància de que els nombrosos fills bords del canonge Jeroni Pau sempre els tonsurava el canonge Francesc Colom, quan normalment era Jeroni de Pau qui suplía habitualment al senyor bisbe en les cerimònies de tonsura. Citem a continuació al Sr. Sánchez:

“Don Jerónimo Pau, natural de Barcelona, en donde murió en 1465, fué humanista, jurisconsulto, helenista y cosmógrafo; perteneció a la Universidad de Bolonia; fué padre de otro Jerónimo Pau, nacido también en Barcelona. Éste fué escritor religioso y canónigo de esta ciudad, después de haberlo sido de la de Vich; estuvo al servicio del papa español Alejandro VI como jurisconsulto y camarero, siendo asimismo bibliotecario del Vaticano y, además, protonotario apostólico. Resulta, que de esos dos personajes, el primero perteneció a la Universidad de Bolonia, centro donde estudió dicho Sumo Pontífice, y el segundo sirvió al referido Papa valenciano. No sería

dudoso que Alejandro VI trabara amistad en dicha Universidad de Bolonia con Jerónimo Pau (padre) y luego que subió al solio pontificio tuviera tan grandes consideraciones para con Jerónimo Pau (hijo). Así se concibe que Cristóbal Colón (Domingo Colón i Pau) sostuviera correspondencia con la Santa Sede y por ende consiguiera la autorización de dicho Pontífice para que el ermitaño de Montserrat fray Bernardo Boil acompañara al Descubridor en su segundo viaje al Nuevo Mundo llevando consigo doce monjes de aquel monasterio benedictino. El Papa que practicó el nepotismo se mostraba, pués, altruista con los naturales del reino de Aragón, del que él era oriundo”.

Malgrat tota aquesta exposició l'autor ni explica ni demostra la raó per la qual ell considera a aquests Jeronis Pau parents de Colom.

LA ANTEFIRMA DE COLÓN

És en l'apartat destinat al criptograma de la signatura de Colom on l'autor dedueix totes les dades que ja ens ha anunciat a la introducció. Fa certa gràcia el fet de que malgrat que l'autor intituli aquest apartat com “Análisis lógico y científico de la firma y antefirma de Cristóbal Colón”, els raonaments exposats no tenen res de lògic ni de científic i caiguin de manera força simplista en l'esoterisme, la numerologia i la criptologia. El resultat final dels seu anàlisi de la antefirma és el següent:

En vertical (SAM) = A su Alta Majestad
Horitzontal (SAS) = Nasci Ascensión del Señor
Xpo-Ferens = 10 Mayo 1431 / Domingo Colón Pau / Gerones / Portador de Cristo.
No entrarem a analitzar ni el procés criptològic emprat ni el resultat, ja que ens semblen del tot forassenyats. En canvi ens sorprenen dues coses: la primera és el fet de que l'autor no emprés la forma catalana Colom com a llinatge del seu personatge i la segona és de que en cap moment del seu assaig fa cap intent d'esbrinar qui fou el seu pare. No hi ha ni un sol mot sobre el seu possible pare, tot i que si faci l'aposta de que la mare de Colom fos una dona del llinatge Pau.

SUSTRACCIÓN DE DOCUMENTOS HISTÓRICOS COLOMBINOS

Abans del paràgraf final, l'autor dedica una apartat al fenomen de la desaparició de molts documents relatius a Cristòfor Colom, tot citant els següents casos:

1 - Desaparició de 14 fulles arrencades del “Libro de la Profecías” abans del segle XVII.

2 – Desaparició de les primeres fulles del còdex de Fra Antonio de Aspa, qui va aplegar documents sobre les Indies en el període 1512 a 1524. La “Academia de la Historia” va dir sobre aquesta pèrdua: “Las primeras hojas tratarían del origen de Colón y de cuando y cómo fué a Portugal, donde aparece.”

3 – Desaparició de molts dels documents que estan relacionats al inventari fet a Sevilla el 15 de maig de 1609 i que del monestir de “Las Cuevas” varen passar a poder de Don Nuño Colón de Portugal. (Aquest inventari es troba a la Academia de la Historia; Colección Muñoz, tomo XCII, foli 126).

4 – Desaparició del testament de Colom de l'any 1502.

5 – Desaparició del testament de Colom de 25 d'agost de 1505.

6 - Desaparició del manuscrit original de Hernando Colón sobre la biografia del seu pare.

No és sobrer que l'autor parli d'aquest fet tan singular, que contrasta amb l'abundància, fins i tot excessiva, de documents relatius al Colombo Genovès i dels seus germans i parents. Aquests fets irregulars són una primera prova que justifica la presumpció d'una alteració profunda i volguda de la identitat de Cristòfor Colom. Per qui? Per què? Són preguntes a les que encara no hi podem donar una resposta adequada i que, certament, no es dedueixen de l'escrit del Sr. Juan Sánchez de Múrcia, per molta bona voluntat que hi podéssim posar en la seva lectura i estudi.

1927: REPLICA A ULLOA

Per Amadeu Buch i Gras

La teoria de la catalanitat de Cristòfor Colom va esclatar a Catalunya la primavera de l'any 1927 amb la publicació del llibre "Cristòfor Colom fou català" i amb les conferències que el seu autor, l'historiador peruà Lluís Ulloa i Cisneros, feu a l'Ateneu de Barcelona. A partir d'aquest moment molts historiadors catalans varen demostrar el seu interès per la nova teoria, tot i que molt tímidament, en la majoria dels casos, però no teníem constància de que hi hagués hagut una rèplica, ni forta ni immediata, per part d'algun membre de la intel·lectualitat catalana d'aquell moment.

Fa pocs dies, el nostre president Sr. Joaquim Arenas Sampere, ens va passar una publicació de l'any 1927 editada per la "Casa degli Italiani" de Barcelona, que porta per títol: "**Algunas cuestiones relacionadas con la italianidad de Colón**" i que recull la conferència que va donar l'advocat **Rafael Gay de Montellà** a la dita Casa dels Italians el dia 10 de desembre del 1927, i que, com veurem, es tracta d'una rèplica en tota forma a la teoria de la catalanitat d'Ulloa i en una defensa aferrissada de la pàtria italiana del descobridor, malgrat que el títol de la conferència sigui d'una ambigüitat acadèmica perfectament calculada.

Aquesta institució, "Casa degli Italiani", estava ben atenta l'any 1927 a tot el que passava a Barcelona entorn de la nova teoria de la catalanitat de Colom i no va trigar gaire a organitzar la conferència del Sr. Rafael Gay, per tal de replicar tanta teoria heterodoxa que posava en dubte un origen genovès de Colom. Hem de dir a favor d'aquesta entitat que, vuitanta anys mes tard, continua al corrent de tot el que es pugui dir al voltant de Colom i és per aquest motiu que el proppassat dia 14 de febrer del 2008 va organitzar una conferència de presentació del llibre de Marisa Azuara, del que els nostres consocis han pogut llegir una crítica de Llorenç Margarit i Torras al butlletí n. 42. A l'acte hi varen assistir el Sr. Massimo Marchetti, vicecònsol honorífic i el director de la Cambra Italiana de Comerç de Zaragoza Sr. Enrico Brusaterra. La presentació va acabar amb una degustació de productes

sards i aragonesos. El suport d'aquesta entitat italiana a la nova teoria de la Sra. Azuara rau, al nostre entendre, en el fet que l'autora fa "italià" a Colom encara que d'origen sard i de mare aragonesa. Els italians defensen aferrissadament el seu heroi en el seu panteó nacional al preu que sigui, mentre es mantingui "italià", i ho fan ben assenyadament.

Retornant a la conferència de la publicació suara esmentada del 1927, volem destacar l'encert d'haver escollit un conferenciant català de soca-rel, ja que l'efecte aconseguit fou molt més fort, que no en el cas de que el conferenciant hagués estat un professor italià. El prestigi professional del Sr. Rafael Gay de Montellà sempre fou molt gran i la seva catalanitat política era fora de dubte, ja que fou militant de la Lliga Regionalista. Desconeixíem l'interès d'aquest erudit advocat en els temes colombins, però el contingut de la seva conferència demostra uns amplis coneixements del tema, en extensió i en profunditat, que mereixen una anàlisi detallada.

CONTRA LA EXALTACIÓ REVISIONISTA

En els moments històrics en que apareix la teoria del possible origen català de Colom, la historiografia europea, en general, havia deixat de banda les historiografies ensucrades romàntiques per afrontar i revisar la història amb nous paràmetres. Aquest fet, que el Sr. Rafael Gay de Montellà el qualifica com d'exaltació revisionista el treu de polleuera i ens diu:

"Nos hemos pasado cuatro siglos elogiando a un Héroe, fabricando un pedestal a una figura inmortalizada, para resultar a fin de cuentas que el Héroe no era sino un histrión, un aventurero, un pirata al servicio de los reyes de Francia, un hombre ignorante que se valió de los Reyes de Castilla y de Aragón para ir, de acuerdo con el judío Santangel, a la busca del oro, y cuando no, a la explotación del negocio vil de la carne humana."

El Sr. Gay es queixa, doncs, del que ell denomina com a "*Revisió Psicològica*" del personatge i que considera completament

errònia o esbiaixada. Cita a Marius André com un dels escriptors que més han difamat la figura de Colom en aquell moment. Com a contrapunt, alaba la biografia sobre Colom d'André de Hevesy, continuadora de la historiografia tradicional.

La segona "exaltació revisionista", segons el conferenciant, fa referència a les diverses teories heterodoxes sobre l'origen de Colom i, malgrat que reconeix que fins a aquell moment ja hi havien teories que feien a Colom italià, galleg, portuguès, grec i cors, el que considera ja de tot punt inacceptable es la nova i recent teoria catalana.

La tercera i última "exaltació revisionista" és la revisió confessional, que plantegen totes aquelles noves teories que donen a Colom una formació o origen judaïtzant.

Quina sorpresa no hagués tingut el Sr. Rafael Gay de Montellà si hagués sabut que al voltant de les celebracions del cinquè centenari del primer viatge de Colom el seu heroi va ser jutjat i condemnat per jurats populars llatinoamericans com a autor de crims contra la humanitat i de genocidi!

LES TRES TESIS IBÈRIQUES

Abans d'entrar en la defensa aferrissada de la italianitat de Colom, que era l'objectiu final de la conferència, el Sr. Rafael Gay passa revista a les tres teories ibèriques, que ell en diu "tesis": Tesis gallega, tesis portuguesa i tesis catalana.

Encara que a l'any 1927 ja es donava per descartada i demostrada falsa la teoria de Celso García de La Riega, una suposada troballa per part del cronista oficial de Canàries, el Sr. Montes de Oca, entre la documentació de la biblioteca provincial de Tenerife, va tornar a posar el tema sobre la taula. El document en qüestió era un document autoritzat per un notari de l'illa de Tenerife l'any 1719 en el que es diu que el poble de naixement de Colom fou el de Alvizoles, prop del de Saena, en el senyoriu de Senora a Galícia. Sembla ben bé que es tracti d'una transposició de les poblacions lígurs Albissola, Savona i Genova. No cal dir que no hi han aquests topònims a Galícia, però la nova teoria anava acompanyada d'una

genealogia de diversos membres de la família Colón, entre els que es citava un Ferrer Colón, bisbe de Lleida l'any 1334. Els errors palesos d'aquesta represa de la teoria gallega va fer que el Sr. Gay no en parlés més extensament.

La teoria portuguesa de Patrocínio Ribeiro es qualificada pel Sr. Gay com de "delirio interpretativo" i tot i que detalla els seus principals punts, li dedica poc espai i la considera que no mereix cap consideració especial.

A continuació el Sr. Rafael Gay parla extensament de la nova teoria del Sr. Lluís Ulloa sobre la probable catalanitat de Colom i en comenta els seus trets principals. Hi oposa tres raons de pes a aquesta teoria com són el fet de que tradicionalment sempre tothom hagués considerat genovès a Colom, que Colom reconeix la seva pàtria a la carta de data 2 d'abril del 1502 dirigida al banc de San Giorgio y al fet que a Catalunya no s'hagués reivindicat en cap moment (amb alguna excepció) la seva naturalesa catalana.

LA GRAN SOSPRESA

El Sr. Gay de Montellà utilitza tant testimonis italians com espanyols per a defensar la italianitat de Colom i la seva conferència és un resum molt ben fet dels principals punts que permeten defensar la italianitat de Colom, document Assereto inclòs. Deixant de banda, i com era de esperar, que defensa la autenticitat del testament de Colom atorgat el 22 de febrer del 1498, l'autor demostra un coneixement molt aprofundit del tema colombí i dels diferents autors de la seva època, que han escrit sobre l'origen de Colom. Ara en diríem de l'autor de que era una persona molt ben informada i és gràcies a aquesta excel·lent informació que el Sr. Rafael Gay arriba a la conclusió de que Colom era natural de **COGOLETO** !

Com es pot defensar un origen de Colom a Cogoleto i acceptar com a vàlid el suposat testament de 1498, en que Colom es declara del dret i del revés nascut a Gènova? Copiem a continuació les principals raons

que aporta el Sr. Gay en suport de la seva tesis:

“Cuatro son los documentos que parecen demostrar cumplidamente la tesis favorable a Cogoleto. Se trata de cuatro rescriptos emanados del Senado de Génova del 1586 al 1602, dirigidos a los embajadores de la República en España para procurar ayuda y protección a un tal Bernardo Colón (*hauria de dir Colombo*), pretendiente a la herencia del navegante.

Estos cuatro documentos, a los cuales hace extensa referencia el **Ing. Carlo Centurione Scotto**, en su folleto “**Sul luogo d’origine di Cristoforo Colombo**”, se hallan en la colección titulada “Istruzioni e Relazione” de los años 1559 al 1664, en el archivo del Estado de Génova.

Pués bien, el primero, segundo y tercer rescripto son textualmente iguales y comienzan así:

“Il Colombo di Cogoleto tan grande come sapete in Spagna ha tra l’altre cose ordinato, per il suo testamento, secondo intendiamo, che a Genova debba star di continuo aperta una casa di suo cognome in memoria sua”.

El cuarto rescripto principia así:

Il Colombo di Cogoleto ordinó fra altre cose sul suo testamento, secondo intendiamo.....”

En una nota de peu de página referent a aquests quatre documents se ens diu que:

“Añadiremos para precisión que el primero lleva fecha 7 de Noviembre de 1586 y va dirigido a **Giovanni Battista Doria**; el segundo, del 10 de Septiembre de 1590, dirigido a **Pier Battista Cattaneo**; el tercero, del 29 de Diciembre de 1595, dirigido a **Cesare Giustiniani**; y finalmente el último, de fecha de 31 de Mayo”.

Fixeu-vos en la qualitat dels personatges a qui es varen dirigir aquestes cartes i documents. Si Colom hagués estat originari de Gènova, mai s’hagués atrevit el Senat de la República a afirmar un fet incorrecte a personatges tan nobles i cultes del segle XVI!

Si bé la conferència del Sr. Gay de Montellà estava orientada directament a contrarestar els efectes de la nova teoria d’Ulloa, davant del que va dir i de les dades que va aportar emanades (ni més ni menys que del Senat de Gènova al segle XVI) el que en realitat va fer va ser donar una munició històrica al Dr. Lluís Ulloa d’una capacitat destructiva total en contra de la teoria de Gènova, que aquest va aprofitar consegüentment en el seus articles publicats al diari “La Prensa” de Buenos Aires l’any 1931.

Al final de la seva conferència, el Sr. Gay de Montellà afirma que en el territori de la república de Gènova hi havien dues famílies Colombo totalment diferents, una a Gènova i l’altre a Cogoleto i que el descobridor pertanyia a la de Cogoleto. Hem de destacar que aquesta conferència va tenir lloc al desembre del 1927 i pocs anys més tard, el 1931 i 1932, es publicava la gran obra monumental “Colombo – Città di Gènova”, en diverses llengües europees, que, com el seu títol indica, dona per tancada la controvèrsia amb una aposta “políticament correcta”, (i forçada per raons polítiques d’estat, afegiríem) a favor de la ciutat de Gènova. Què deuria pensar el Sr. Gay de Montellà per aquest “carpetazo” que va fer donar Mussolini al tema de l’origen de Colom en contra de tota raó i dels documents emanats pel propi Senat de Gènova al segle XVI? És evident que en el llibre “Città di Genova” no surten aquests documents que contradiuen i anorreen la teoria oficial que defensa.

Recordem que el poble mariner de Cogoleto està a 31 Km de Gènova i a 20 Km de Savona, i que, per tant, té una personalitat pròpia en el territori lligur i no és cap barri dels suburbis de Gènova ni de Savona, i, consegüentment, la seva confusió no és possible. Per altra banda ens plauria molt que algun historiador de Gènova ens expliqués perquè el Senat d’aquella ciutat defensava oficialment que Colom era natural de Cogoleto al segle XVI.

Serveixin aquestes reflexions sobre la conferència de Gay de Montellà per tenir clar que hi han raons de pes que neguen la teoria de la naturalesa genovesa de Colom i

que cal tenir molt en compte a l'hora de posar els pros i els contres en les balances de la veritat històrica, tan quan valorem la teoria genovesa, com la catalana. Això ens permet a nosaltres continuar buscant el veritable origen de Cristòfor Colom sobre bases sòlides i amb documents incontestables com els suara esmentats.

LLINDARS: EL BRESSOL DE COLOM

Per Sebastià Montsoriu i Genís

Malgrat els anys que portem recol·lectant dades sobre diversos fets i anècdotes que envolten la teoria de la possible catalanitat de Cristòfol Colom per tot el territori dels Països Catalans, sempre surt alguna nova versió que presenta algun aspecte nou o desconegut. Recentment, i per diverses causes, ens han parlat de la família Colom de Cervera que és propietària de la ben coneguda pastisseria Colom d'aquesta ciutat.

Casualment, la meua veïna de Premià de Dalt, la Sra. Conxita Serra, viuda de Fages, em va insistir en que entrés amb contacte amb la seva cosina-germana, la Sra. Jorgina Colom i Serra, que precisament és membre d'aquesta família i que semblava molt interessada en el tema de la catalanitat de Cristòfor Colom.

El seu germà, el Sr. Antonio Colom, que era qui regentava la dita pastisseria va traspasar el dia 16 de març del 2006 a l'edat de 81 anys. El seu pare, Isidre Colom, que també fou pastisser a Cervera, era originari de Sant Antolí de Segarra.

Posats en contacte amb la Sra. Jorgina Colom, varem acordar una entrevista a peu de taulell del seu estanc i botiga de regals, que regenta al barri denominat "Barcelona-2" de la Diagonal de Barcelona. Allà em va començar explicant que ella és propietària del Mas Colom de Llindars, poblet situat prop de Cervera i envoltat d'altres petits nuclis com Rubinat, Pavia, La Guardia Lada, Montoliu de Segarra i Vilagrasseta. Llindars està

pràcticament despoblat i sembla que només té una única casa habitada permanentment. Can Colom és el mas principal i té moltes propietats de terres a tot el voltant de dita població.

A continuació la Sra. Colom ens va explicar que la seva família va comprar aquest mas a una altre família Colom, ara farà uns trenta anys, que si que eren propietaris de la dita masia des de feia moltes generacions. El venedor es deia Joan Colom i era nascut, lògicament a Llindars, i el seu fill es diu Joan Colom i Ferran i exerceix com a metge a Barcelona.

Li varem demanar a la Sra. Jorgina si havien trobat documentació antiga en aquest mas Colom en el moment de la compra i em va respondre que no i, per tant, es perd la possibilitat de fer qualsevol recerca documental. En canvi ens va confirmar la seva afició pel tema de la possible catalanitat de Cristòfor Colom i es va declarar sense embuts una entusiasta dels llibres publicats pel Sr. Jordi Bilbeny dels qui en fa bona propaganda i els té col·locats a primera fila del taulell de vendes.

La Sra. Jorgina ha anat destil·lant una teoria pròpia sobre l'origen de Cristòfol Colom en base a tot al que ha anat llegint i sentint sobre el tema, teoria basada, sobretot, en la versió del Sr. Antoni Colom i Bisbal d'Igualada. Vet aquí doncs la seva versió dels fets.

Cristòfol Colom hauria estat originari de Tarroja de Segarra, encara que hauria nascut a Llindars a casa del seu oncle, que era el propietari del Mas Colom d'aquesta població. Per tant, el pare de Colom i el senyor del mas Colom de Llindars haurien estat germans. L'activitat principal d'aquesta casa Colom hauria estat el negoci de vins elaborats i que, per aquesta raó, la masia estava envoltada de vàries construccions destinades a cellers de vi.

Segons la Sra. Jorgina, el pare de Cristòfor Colom també era un comerciant de vins i, per aquest motiu, viatjava sovint a Barcelona, on aquesta família hi tenia una casa per allotjar-hi els seus membres en

ocasió dels freqüents desplaçaments per motius comercials.

Per arrodonir la història cal destacar el fet singular que, en aquesta versió de la història colombina, aquesta família de Llindars-Tarroja també posseïa una altra casa a Galícia pels mateixos motius comercials. Si anaven de Barcelona a Galícia per mar o per terra, d'això no en sabem res.

Però encara hi ha una dada complementària i és el fet de que Cristòfor Colom anava a viure a Llindars els hiverns, que és quan no hi ha gaire activitat en el comerç del vi, segons la Sra. Jorgina, i anava a estudiar les primeres lletres al poble veí de Pavia, on, si on el visita, encara et mostren un edifici que diuen que era l'antiga escola de Pavia.

Aquesta Pavia seria dons l'autèntic lloc on Colom va estudiar les primeres lletres i no pas l'escola dels teixidors de Gènova del carrer del Vico di Pavia, i ni molt menys la universitat de Pavia a Itàlia.

Malgrat que actualment a Llindars només hi habiti permanentment una sola família sembla ser que les diferents famílies propietàries de les cases del poble es reuneixen per celebrar les festes més importants com la festa major i la diada de reis. D'aquestes reunions amicals i festives és des del lloc on ha sortit l'idea de batejar el poble de Llindars com el de "bressol de Colom".

Aquesta petita entrevista va ser feta el dijous dia 23 de març del 2006 a la Sra. Jorgina Colom i Serra, de 76 anys d'edat, al seu estanc de Barcelona.

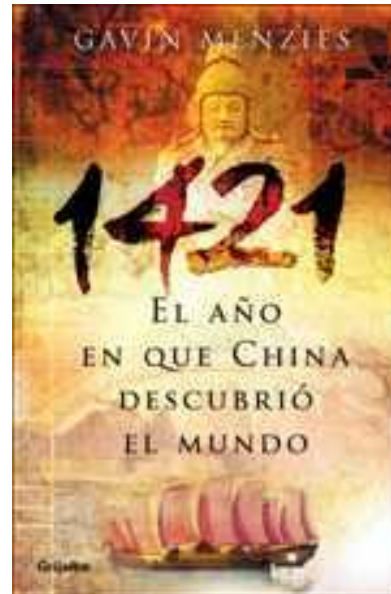
Bibliografia

1421: L'ANY EN QUÈ LA XINA VA DESCOBRIR EL MÓN

Per Francesc Albardaner i Llorens

Autor: Gavin Menzies

Editor : Bantam Books, 2002



Feia molt de temps que jo pensava que diverses cultures americanes precolombines presentaven uns trets molt "xinesos", quan vaig tenir l'oportunitat de visitar el "Museu dels Tresors del Palau Imperial de Peking" que es troba a la ciutat de Taipei, capital de l'illa de Formosa, actualment denominada Taiwan. Era la setmana santa de l'any 1979 i jo estudiava aleshores a la Universitat Nacional de Yokohama al Japó. Una companya d'estudis peruana em volia convèncer, per aquelles dates, de que la llengua Quètxua presentava curioses coincidències amb la llengua japonesa i de que considerava de que diversos textos medievals, tan japonesos com xinesos, deien la veritat quan parlaven de viatges a una gran terra llunyana situada a llevant d'Àsia. Amb aquest bagatge, al concloure la visita d'aquest museu de Taipei, vaig sol·licitar d'entrevistar-me amb algun conservador del museu. La pregunta que li volia fer era de si sabia d'alguna prova concloent de que els xinesos haguessin anat

a Amèrica abans de Colom. Tenia por de que em prengués per boig, però l'atent científic amb qui vaig poder parlar una estona va considerar molt encertada i adient la meua pregunta i, davant de la meua sorpresa, amb va respondre amb tota naturalitat de que era evident que els xinesos coneixien el continent americà molt abans de Colom. Aquest savi arqueòleg em va estar parlant de diversos jaciments, tant de mesoamerica com de sudamerica, d'època precolombina, en els quals s'havien trobat objectes de fabricació xinesa: peces de jade, ceràmica blava, monedes xineses, pesos en forma de bèsties diverses, etc.. La meua sorpresa va ser extrema i sempre vaig pensar que tornaria a recuperar aquest tema quan podés.

Tot i que el nostre consoci, en Nito Verdera, que sempre coneix les darreres novetats mundials, ja me n'havia parlat, no ha estat fins aquest estiu, quan, vagarejant per una llibreria de la ciutat de Cambridge, em vaig trobar amb el llibre d'en Gavin Menzies a les mans, el vaig comprar i el vaig llegir. La tesi de Menzies es de que l'any 1421 varen sortir quatre flotes xineses a la descoberta de tot el món per ordre expressa del seu emperador i que retornaren escalonadament a la Xina cap a l'any 1423, portant una informació geogràfica, pràcticament universal, que malauradament fou destruïda expressament per ordre imperial, quan un canvi de govern va imposar un tancament de fronteres per uns quants segles. El seu autor, Gavin Menzies, antic comandant de submarins de la armada anglesa, ha anat a la percaça de proves per demostrar que aquests viatges varen ser reals. Ha exhumat antics llibres xinesos que fan referència a aquests i a altres viatges anteriors al descobriment d'Amèrica, amb tota la dificultat que això comporta pels estudiosos no xinesos. També ha anat a la recerca de possibles vaixells enfonsats a les costes d'Amèrica i, rellegint els escrits dels castellans de la primera etapa de la colonització del Nou Món, ha intentat localitzar antigues colònies xineses o be grups humans descendents de naufrags xinesos.

En primer lloc hem de destacar l'ingent esforç fet per l'autor en la recollida de les dades i la seva gran capacitat per establir contactes amb les seves futures fonts d'informació. Malgrat que sembla que ha

pogut disposar d'un petit equip d'ajuda, que ell anomena el "team 1421", la tasca desenvolupada la podem qualificar de "titànica" i mereix el nostre reconeixement. Això no vol dir que estiguem d'acord en tot el contingut del llibre. En el llibre s'hi inclou un mapamundi amb la ruta dels quatre almiralls i, el primer que salta a la vista, és de que les rutes cobreixen tot el món, fins i tot rutes molt perilloses, si no impossibles, com la circumnavegació de Groenlandia, la descoberta de les Kerguelen o el retorn per l'oceà Àrtic des de l'Atlàntic fins l'estret de Behring, però, en canvi, eviten tot contacte amb el continent europeu. Sabem perfectament de que abans d'aquestes expedicions hi havien hagut contactes entre Europa i Xina i no es comprèn aquesta exclusió dels ports europeus en les rutes d'aquestes flotes xineses.

Malgrat això, la lectura del llibre és molt estimulante, ja que presenta una nova visió de la història de la humanitat vista des de la perspectiva xinesa, des del Centre del Món, ja que aquest es el significat del nom de la Xina. A més a més de parlar de la cultura xinesa, el llibre introdueix també les capacitats nàutiques d'una altra cultura, pràcticament desconeguda per nosaltres, com es la cultura Tamil del sud de l'Índia. Un punt clau del llibre és la teoria segons la qual el venecià Niccolò da Conti va coincidir amb una de les flotes xineses a la ciutat de Calicut i s'hi va embarcar. Segons l'autor, va navegar fins a Austràlia amb els xinesos i va poder tornar sa i estalvi a Venècia amb un munt de cartografia sota el braç de terres desconegudes pels europeus. Aquest fet el lliga Menzies amb la visita que va fer a Venècia l'infant Pere de Portugal, Duc de Coïmbra, durant el seu gran periple de visita per tot el món conegut. Citant als autors portuguesos que varen descriure aquest viatge de Pere de Portugal, que no per real, va esdevenir llegendari, Menzies ens recorda com el Duc de Coïmbra va tornar amb un mapa de tot el món des de Venècia, informació extraordinària que, a partir de l'any 1428, quan retornà a Portugal, va originar l'interès dels portuguesos en les descobertes marítimes.

Gràcies al fet de que a les flotes xineses no només hi viatjaven homes, sinó que també hi eren presents les necessàries concubines, en els casos de naufragi costaner en que la tripulació o una gran part d'ella es salvava, el desastre donava lloc, per força, a la creació d'una colònia xinesa. Menzies ha rastrejat per tot Amèrica a la recerca de antigues colònies perdudes de xinesos i, com no, ha endegat diversos treballs d'identificació genètica en base als estudis comparatius dels ADN d'aquestes poblacions amb els dels xinesos amb resultats força definitius a favor de les seves tesis.

El que potser més molesta d'aquesta teoria són les xifres gegantines de tot el que fa referència a aquestes expedicions. Es parla de vaixells de més de 100 metres d'eslora, de tripulacions de més de 30,000 homes, d'esquadres de 100 vaixells, xifres tan grans que sembla la continuació del llibre "Il Milione" de Marco Polo. També trobem excessiu que es vulgui forçar dins del sac de les expedicions xineses l'origen de construccions molt controvertides com la coneguda torre de Rhode Island, els murs submarins de Bimini i les inscripcions de la pedra de Dighton.

Seguint la recent moda de facilitar una web de contacte als lectors que vulguin continuar l'aventura d'aquesta teoria exposada al llibre es dona la web www.1421.tv de referència, on el lector es pot trobar amb alguna que altre sorpresa. Nosaltres, que fa temps que estem interessats en la cultura Chimú, que rep altres denominacions com Chan-Chan, Chíncha i Chínchay, ens ha sorprès el fet de que en la web suara esmentada es digui que Chínchay significa "seda xinesa" en català medieval! Si algun consoci té algun coneixement al respecte de que aquesta afirmació sigui verídica, preguem que ens ho comuniqui. Cal dir, en honor de la veritat, que Gavin Menzies dona molt bones referències de les habilitats nàutiques i cartogràfiques de la cultura catalana medieval, però fins a fer navegar catalans al Perú pre-incaic i donar el nom a aquesta cultura precolombina hi ha molt a parlar-ne.

El llibre toca tants temes diversos, molts d'ells misteriosos i apassionants, que pot donar peu a cent llibres que desenvolupin

cadascun d'ells. Un dels plats forts del llibre seria la descoberta d'un palau subterrani a la província de Fujian en el que s'hi varen trobar estàtues de l'almirall Zheng He i dels seus vicealmiralls planejant el famós viatge de 1421. Entre els personatges representats hi ha un personatge amb un nas prominent i unes orelles llargues que Gavin Menzies identifica com a Niccoló da Conti, ja que a les seves mans du diversos mapes. Malauradament en el llibre no surt cap fotografia d'aquesta troballa excepcional, quasi bé similar a la de la tomba de Tutankamon!

En qualsevol cas, hem de recomanar la lectura d'aquest llibre, ja que proposa tants temes nous o noves perspectives de temes ja coneguts, que és com una gimnàstica mental, on a cada moment el lector cal que es pregunti fins a quin punt poden ser certes les teories del llibre o si bé són exageracions sense fonament.

MARINS DE FRANCE AU COMBAT : 1200 – 1610

Per Llorenç Margarit i Torras

Autor: Contre-Amiral Hubert Granier
Editor: Éditions France-Empire (Paris 1993)

Un dels personatges més decisius en la vida de Cristòfor Colom fou el vicealmirall Jean de Casenove, dit Colom, ja fos per haver forçat l'arribada de Colom a Portugal com a resultat de la desastrosa batalla naval del Cap de Sant Vicenç, ja fos per haver estat oncle de Colom i haver-lo iniciat en el món del mar, com ens assevera Hernando Colón en la biografia del seu pare. Fins el dia d'avui no hem aconseguit cap llibre que tracti de manera monogràfica i extensa aquest personatge, però finalment hem trobat aquesta obra del Contraalmirall Huber Granier que li dedica un capítol sencer a la seva extensa obra sota el títol: **"Guillaume de Cazenove (?)-1483 et Louis XI (1423-1483)"**

L'autor divideix l'activitat marinera de Guillem de Casanova en tres etapes, de les que en fem un curt resum a continuació:

Primeres Campanyes (1461-1474) :

Es desconeix l'origen familiar de Guillem de Casanova, però se li suposa un origen gascó. Així mateix es desconeix per quines raons va arribar a la cort de França, però tothom considera que fou amic personal del jove doff Lluís, qui esdevindria el futur rei Lluís XI. El rei el casà amb Guillemette Le Sec, filla del senyor de Gaillardbois, on passà a residir-hi, localitat propera a Rouen. A partir de la coronació de Lluís XI, Casanova és nomenat vicealmirall de Normandia i es converteix en el controlador del trànsit marítim al canal de la Mànega seguint les polítiques permissives o agressives del rei a favor o en contra de diferents estats europeus. Els atacs de Casanova contra naus venecianes fou constant, ja que Venècia era aliada del Duc de Borgonya, enemic declarat del rei francès. L'any 1472, Casanova amb 18 vaixells, feu recular la flota enviada per la Lliga Hanseàtica alemanya en el pas de Calais. Posteriorment va sembrar el terror a tot el llarg de les costes dels Països Baixos, que eren territoris del Duc de Borgonya. Al setembre del 1473 enfila cap al Mediterrani on Juan II ha envaït (sic) el Rosselló i la Cerdanya. En Octubre travessa el port de Gibraltar a la percaça d'unes galeres venecianes que tornen de Flandes, però els seus sis vaixells son atacats per pirates barbarescos davant la costa d'Almeria i es refugia a Valencia (sic). L'any 1474 Casanova Colom torna cap al Mediterrani amb set naus. El primer d'octubre de l'any 1474 va assaltar i segrestar 2 galeres napolitanes portant bandera aragonesa al port de Vivero de Galicia i una nau de Llorenç de Médicis. Casanova se'n va retornar al seu cau d'Honfleur per repartir el botí.

La guerra de successió de Castella (1475-1477)

Al juny de l'any 1475 Casanova Colom està a Gaillardbois. Renova les seves activitats nàutiques en col·laboració amb Georges de Bissipat, dit el grec, i s'empara de 18 naus carregades de teles, d'una nau genovesa i d'una nau del Papa. Venècia, farta dels seus atacs, paga a un sicari de nom Barthélemy Richardin per tal d'assassinar-lo. Durant la

guerra de successió de Castella França dona suport a Alfons V de Portugal. Casanova Colom i Georges el Grec es presten a baixar cap a Portugal amb una esquadra de 16 gran vaixells normands, capturen quatre naus castellaness a Brest i maten a totes les tripulacions. Baixen cap a Biscaia per donar suport a l'exèrcit de Joan d'Albret en el setge de Hondarribia, on una tempesta destrueix el vaixell de Cazenove al estavellar-lo contra la costa. Intenta un saqueig de Ribadeo a Galicia, però acaba refugiant-se a Belem, on Alfons V, derrotat a Toro, espera la flota francesa. Casanova Colom embarca al rei de Portugal i 2200 portuguesos i el 31 d'agost del 1476, a l'alçada del cap de Sant Vicenç es troba enfrontat amb cinc naus genoveses. Després de deu hores de lluites, Casanova Colom llença coets incendiàries sobre les naus enemigues. Tres vaixells genovesos cremen i s'enfonsen juntament amb les naus franceses fermades als seus costats. Casanova perd 4 vaixells i 500 homes. Els genovesos tenen 350 baixes i 100.000 ducats de mercaderies. Casanova Colom desembarca a Ceuta les tropes portugueses, porta a Cotlliure a Alfons V i arriba a Lisboa el 27 d'octubre del 1476. Georges el Grec, retornarà posteriorment el rei de Portugal fins a Cascais l'any 1477, després que Lluís XI signes una treva amb Castella i un tractat de pau amb Venècia.

La guerra de successió de Borgonya (1478-1483)

La darrera etapa de l'activitat naval de Casanova Colom es va centrar en donar suport a la invasió de Lluís XI dels Països Baixos, tot apressant naus que hi duïen queviures i controlant el subministrament naval. Casanova Colom va morir poc després del rei Lluís XI, sense que se sàpiga ni la data ni les circumstàncies exactes.

Volem destacar les contradiccions d'aquesta versió de la història amb fets coneguts per nosaltres de les activitats dels corsaris a les costes catalanes i que, per la seva importància, mereixerà un estudi comparatiu detallat en un proper article més extens.



ÒMNIUM

LLENGUA CULTURA PAÍS